

نقش شورای اسلامی شهر در توسعه سیاسی (نمونه موردی شورای اسلامی شهر شیراز در سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۷۸)

شیر زارع خفری* کارشناس ارشد علوم سیاسی دانشگاه شیراز

عضو شورای اسلامی شهر شیراز

حشمت کشاورزی کارشناس ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

تهران، کارشناس شورای اسلامی شهر شیراز

دکتر زهرا احمدی پور دانشیار دانشگاه تربیت مدرس تهران

چکیده

این مقاله، به بررسی نقش شورای اسلامی شهر شیراز در توسعه سیاسی پرداخته و در پی یافتن پاسخ به این پرسش است؛ یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که: اولاً افزایش آگاهی عمومی، به دلیل شناخت کامل نسبت به نهاد شورایی، شرکت در انتخابات شورایی و مقبولیت نهاد شورایی برای حل مشکلات باعث افزایش اعتماد مردم به نهادهای اجتماعی - احقاق حقوق توده‌ها، ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی و ترویج فرهنگ استقلال باعث توسعه سیاسی در شهر شیراز شده است. دوماً کاهش اقتدار شهردار به دلیل محدود بودن اختیارات و غلبه مسائل سیاسی و سلیقه‌ای بر سایر جنبه تخصصی و غیر تخصصی شدن امور تاثیر منفی در توسعه سیاسی گذاشته است. نتایج این پژوهش برای دستگاه‌های سیاسی، فرهنگی و رسانه‌ها قابل استفاده است.

واژگان کلیدی: شورای شهر، شهرداری، شیراز، توسعه سیاسی.

۱. مقدمه

امروزه با وجود اختلاف نظری که بین نظریه پردازان مختلف در مورد توسعه سیاسی وجود دارد، نهادگرایی یکی از مکاتب ریشه دار در مورد مطالعات توسعه سیاسی می باشد که بر این اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران طی اصول متعدد، نهادهای گوناگونی جهت مشارکت مردم در تصمیمات کشوری و محلی تعریف کرده است.

با بررسی تاریخ سیاسی ایران، نهادهای محلی - مردمی به دوره مشروطه بر می گردد که به دنبال آن اولین حکومت دموکراتیک با اولین تقسیمات کشوری در سال ۱۲۸۶ تصویب شد. که در آن به نهادهای محلی با نقش مردم اشاره شده است. در دوره های بعدی با توجه به ماهیت سیاسی و دولت محوری، نهادهای محلی دچار و فراز و نشیب هایی شد. اما بعد از انقلاب اسلامی، براساس قانون اساسی قانون تشکیل شورای اسلامی به تصویب مجلس رسید و به علت پاره ای از مشکلات این نهاد شورایی نتوانست کار خود را رسماً تا سال ۱۳۷۷ شروع کند. با این وجود بر اساس اصل یک صدم قانون اساسی، برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی، اولین، دومین و سومین دوره شورای اسلامی شهر شیراز به ترتیب در بهار ۱۳۷۸، اردیبهشت ماه ۱۳۸۲ اردیبهشت ماه ۱۳۸۶ فعالیت خود را به طور رسمی آغاز نمودند.

این مقاله به معرفی اجمالی تحقیق و چستی مسئله و تدوین فرضیات همراه با اهداف و روش انجام آن می پردازد. و بالاخره در ادامه آزمون فرضیات و نتیجه گیری و راه کارها تدوین شده است.

۲. مباحث نظری

توسعه سیاسی که غالباً در گفتمان رایج امروز ایران مترادف با افزایش مشارکت مردمی فهمیده می شود، مفهومی پیچیده و چند وجهی است و بین نظریه پردازان

مختلف در مورد تعریف و شاخصه های توسعه سیاسی اختلاف نظر وجود دارد یکی از مکاتب ریشه دار در مطالعات توسعه، نظریه نهادگرایی می باشد که براساس آن زمانی یک جامعه توسعه یافته محسوب می شود که درباره هرنیازی، نهادی برای پاسخ-گویی و تأمین آن نیاز ایجاد شده باشد. براساس این دیدگاه قانون اساسی جمهوری اسلامی طی اصول متعدد نهادهای گوناگونی برای مشارکت مردم در تصمیمات کشوری و محلی و نظارت مردمی بر نهادهای ایران و نیز راه کاری برای پیگیری و حل مشکلات مردم در ارتباط با این دستگاهها تأسیس نموده است. که یکی از مهم ترین این نهادها شورای اسلامی است که برای نخستین بار در سال ۱۳۷۷ تشکیل شد.

توسعه سیاسی شهری در سطح محلی را می توان به عنوان مجموعه ای از عناصر رسمی و غیر رسمی تعریف کرد که اداره امور شهر را به عهده داشته و یا در آن مؤثرند، این عناصر با اختیارات و ابزارهایی که در اختیار دارند در سیاستها و برنامه-های اجرایی نظام مدیریت شهری نفوذ کرده و سعی در انجام وظایف خود و یا مطابقت آنها با خواسته های خود را دارند.

مهم ترین نهاد محلی که بر اساس اصل صدم قانون اساسی حق دخالت در اداره امور شهر و نظارت بر حسن انجام وظایف مدیران محلی را دارد، شورای اسلامی شهر است که اعضای آن به عنوان نمایندگان افکار عمومی با رأی مستقیم مردم انتخاب می-شوند.

با بررسی تاریخ سیاسی ایران، نهادهای محلی - مردمی و اندیشه آن برای اولین بار در دوران مشروطه صورت گرفت، که به دنبال آن حکومت دموکراتیک بر اساس سنت های ایران تأسیس شد و با اولین تقسیمات کشوری که در سال ۱۲۸۶ه.ش تصویب شد در آن به نهادهای محلی با نقش مردم اشاره شده بود. و بعداً در زمان اصلاحات ارضی و انقلاب سفید قوانین متعددی درباره انجمن های محلی، شوراهای و خانه انصاف به تصویب رسید؛ ولی با توجه به ماهیت بسیط سیاسی و دولت محوری مانع نقش واقعی مردم و کارکرد موثر آن شد. بعد از انقلاب اسلامی، گروه های فکری و سیاسی و نخبگان جامعه به طرح شورا پرداختند که در سال ۱۳۶۱ه.ش براساس قانون

اساسی، قانون تشکیل شوراهای اسلامی به تصویب مجلس رسید و تا سال ۱۳۷۷ه.ش به علت پاره‌ای مشکلات نتوانست رسماً کار خود را شروع کند (قالیباف، ۱۳۸۶: ۱۲-۱۰).

یکی از تحولات مهم در عرصه سیاسی اجتماعی کشور تشکیل شورای شهر در سال ۱۳۷۷ه.ش بود تا پیش از تشکیل این شوراها، سازوکار اداره امور شهرها شکلی ساده، متمرکز و غیر دموکراتیک داشت. تشکیل شوراهای شهر سبب شد تا سازوکارهای غیر متمرکز و مبتنی بر انتخاب مردم، اداره امور شهرها را بر عهده بگیرند (سیف‌الدینی، ۱۳۸۰: ۵۱).

در دوران حاضر شورای اسلامی شهرها نشان دهنده سیاست دموکراتیک کردن آنان از ناحیه دولت مرکزی است. شوراهای محلی از زمره سازوکارهایی هستند که در صورت نهادینگی می‌تواند در سطح محلی به ایجاد دموکراسی، ارائه خدمات و انسجام اجتماعی یاری رسانند. توسعه شوراهای شهر می‌تواند موجب گسترش نهادهای غیر دولتی، افزایش مشارکت مردم در اداره امور خود و پاسخگوی نهاد مدیریت شهری باشند (ازکیا، ۱۳۸۴: ۲۶).

بر اساس اصل یک‌صدم قانون اساسی، برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی باید شوراهای اسلامی شهر و روستا که اعضایشان از طریق رأی مردم انتخاب می‌شوند، تشکیل شوند. در همین راستا، پس از برگزاری اولین دوره انتخابات شوراها در سال ۱۳۷۷ه.ش. اولین شورای اسلامی شهر شیراز نیز از اوایل بهار ۱۳۷۸ه.ش فعالیت خود را آغاز کرد. در انتخابات دومین دوره شوراهای اسلامی شهر و روستا که در اسفند ماه ۱۳۸۱ه.ش برگزار شد، مردم شیراز نیز منتخبین خود را برای عضویت در دومین دوره شورای اسلامی شهر شیراز برگزیدند. دومین شورای اسلامی شهر شیراز از اردیبهشت ماه ۱۳۸۲ه.ش فعالیت خود را آغاز نموده و ستاد انتخابات دوره سوم شوراها نیز در ۲۴ آذر ۱۳۸۵ه.ش برگزار و شهروندان نمایندگان خود را انتخاب نمودند. شورای سوم از نهم اردیبهشت ماه ۱۳۸۶ه.ش فعالیت خود را به طور رسمی آغاز نمود

(کشاورزی، ۸۵: ۵).

در واقع می‌توان گفت این برنامه‌ریزان، سال‌های نخست پس از پیروزی انقلاب بودند که با تشکیل شوراهای اسلامی اهداف اجرای سیاست عدم تمرکز، سپردن کارهای عمرانی، اقتصادی و رفاهی به خود مردم، سرعت بخشیدن به جریان امور، رفع تبعیض نظارت اجتماعی، تکمیل کار دستگاه‌های دولتی، هدایت و رهبری برنامه‌های محلی، آگاه‌سازی مردم و بالابردن توان دولت را دنبال کردند.

با ایجاد نهاد های محلی و واگذاری امور منطقه‌ای به مردم در قالب شوراهای یا نهادهای مشارکتی دیگر می‌توان از حجم بورکراسی در سطح جامعه کم کرد (طاهری، ۷۵: ۳۸). و اینک پس از گذشت ده سال از تشکیل شورای اسلامی شهر و روستا این پرسش در مقابل ما قرار دارد که براساس این تجربه ده ساله، تشکیل این نهادها تا چه اندازه در توسعه سیاسی کشور موثر بوده است؟ که به جهت دقیق‌تر شدن موضوع، این پژوهش را به شهر شیراز محدود می‌نماییم و به عبارت دقیق‌تر در پی یافتن پاسخی برای این پرسش هستیم که تشکیل شورای اسلامی شهر شیراز تا چه میزان بر توسعه سیاسی این شهر موثر بوده است.

۳. اهداف تحقیق

- ۳.۱. سنجش اثر گذاری رشد نهادهای مدنی بر توسعه سیاسی
- ۳.۲. یافتن راه‌کاری مناسب برای افزایش کارآمدی نهاد شوراهای در کشور

۴. سؤال تحقیق

این پژوهش به پاسخ‌گویی به این پرسش اختصاص دارد که تشکیل شورای اسلامی شهر شیراز تا چه اندازه بر توسعه سیاسی شهر شیراز موثر بوده است؟

۵. فرضیه‌های تحقیق

۱.۵. به نظر می‌رسد افزایش آگاهی عمومی، افزایش اعتماد مردم به نهادهای اجتماعی - احقاق حقوق توده‌ها و ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی و ترویج فرهنگ استقلال باعث توسعه سیاسی شده است.

۲.۵. به نظر می‌رسد کاهش اقتدار شهرداری و غلبه مسائل سیاسی و سلیقه‌ای بر سایر جنبه تخصصی و غیر تخصصی شدن امور در توسعه سیاسی اثر منفی گذاشته است.

۶. روش جمع‌آوری اطلاعات

روش تحقیق در این پژوهش بر اساس شیوه میدانی به صورت توزیع پرسش‌نامه و روش هدایت شده تصادفی انجام یافته است.

دو نوع پرسش‌نامه در این پژوهش به شرح زیر استفاده شد:

۱. پرسش‌نامه مربوط به مردم نه‌گانه منطقه شهرداری شیراز

۲. پرسش‌نامه مربوط به کارمندان عادی و مسئولین و معاونین در مناطق نه‌گانه

شهرداری شیراز

همچنین از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و استفاده از کتاب‌ها و مطالعاتی در رابطه با

موضوع پژوهش استفاده شد.

۷. ارزیابی سؤال تحقیق

این پژوهش به پاسخ‌گویی به این پرسش اختصاص داشته که تشکیل شورای اسلامی شهر شیراز تا چه اندازه بر توسعه سیاسی این شهر اثرگذار بوده است. برای پاسخ‌گویی به این سؤال ابتدا بر اساس ترکیبی از مدل‌های توسعه سیاسی، چارچوبی طراحی شد که بر اساس آن جامعه‌ای توسعه یافته محسوب می‌شود که:

الف. نهادهای ایجاد شده علاوه بر پاسخ‌گویی به نهادهای مافوق در برابر مردم نیز

مسئول و پاسخگو باشند (شاخصه پاسخ‌گویی).

نقش شورای اسلامی شهر در توسعه سیاسی ...

ب. نهاد ایجاد شده از اقتدار قانونی برخوردار باشد (شاخصه اقتدار).
ج. نهاد ایجاد شده از مشروعیت عمومی کافی برخوردار باشد (شاخصه مشروعیت).

د. نهاد ایجاد شده از مقبولیت کافی برخوردار باشد (شاخصه اعتماد).
ه. نهاد ایجاد شده دارای تخصص و دانش کافی باشد (شاخصه تخصص).
و. نهاد ایجاد شده دارای انسجام و هماهنگی لازم باشد (شاخصه انسجام).
ز. توده های مردم نسبت به وظایف و گردش کار در این نهاد آگاهی کافی داشته باشند (شاخصه آگاهی عمومی).

ی. نهاد ایجاد شده سیستماتیک بوده و خرد جمعی بر آن حاکم باشد (شاخصه مشارکت).

با توجه به شاخصه های فوق دو نهاد شهرداری و شورای شهر شیراز، دو پرسش -
نامه زیر توزیع شد:

- پرسش نامه اول، بین مراجعین شهرداری به صورت تصادفی هدایت شده توزیع شد.

- پرسش نامه دوم، بین مدیران و کارکنان شهرداری به صورت هدایت شده توزیع شد.

۸. تجزیه و تحلیل شاخص ها

۸.۱. در زمینه شاخصه پاسخ گویی

با توجه به جدول شماره (۱) به نظر می رسد به دلیل پاسخگو بودن نهاد شهرداری نسبت به نهاد شورایی و با توجه به اینکه پاسخ ۸۵ درصد مراجعه کنندگان به نهاد شورایی به نتیجه مثبت رسیده است ، لذا پاسخگو بودن این نهاد در حد بالایی ارزیابی می شود.

جدول ۱: شاخصه پاسخ‌گویی

شاخصه پاسخ‌گویی	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
پاسخ‌گو بودن نهاد شهرداری نسبت به نهاد شورایی	۷۷	۸۵,۶	۸۵,۶	۸۵,۶
عدم پاسخ‌گو بودن نهاد شهرداری نسبت به نهاد شورایی	۱۳	۱۴,۴	۱۴,۴	۱۰۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۲.۸. در زمینه شاخصه اقتدار

با توجه به جدول شماره (۲) به نظر می‌رسد که ۲۶/۶٪ از پاسخ‌گویان در این تحقیق، محدود بودن اختیارات شهرداری نسبت به شورا، ۲۰٪ پاسخگو بودن شهردار در برابر شورا، ۲۰٪ دخالت‌های غیرتخصصی شورا در کارهای شهرداری و ۱۳/۸٪ نظارت بیش از حد شورا بر شهرداری را باعث کاهش اقتدار شهرداری بیان داشته‌اند. لذا کاهش اقتدار این نهاد در سطح بالایی ارزیابی می‌شود.

جدول ۲: شاخصه اقتدار

شاخصه اقتدار	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
بدون پاسخ	۹	۱۱,۳	۱۱,۳	۱۱,۳
محدود بودن اختیارات شهرداری نسبت به شورا	۲۱	۲۶,۳	۲۶,۳	۳۷,۵
نظارت بیش از حد شورا بر شهرداری	۱۱	۱۳,۸	۱۳,۸	۵۱,۵
دخالت‌های غیر تخصصی شورا در کارهای شهرداری	۱۶	۲۰	۲۰	۷۱,۳
پاسخ‌گو بودن شهردار در برابر شورا	۱۶	۲۰	۲۰	۹۱,۳
بالا بودن جایگاه مدیریتی شورا نسبت به شهرداری	۴	۵,۰	۵,۰	۹۶,۳

نقش شورای اسلامی شهر در توسعه سیاسی ...

شاخصه اقتدار	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
دخالت خلاف قانون برخی از اعضای شورا در عملکرد شهرداری	۳	۳,۸	۳,۸	۱۰۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۳.۸. در زمینه شاخصه مشروعیت:

با توجه به جدول شماره (۳) به نظر می رسد میزان مشارکتی ۸۶/۲٪ شهروندان در انتخابات شورای شهر، مشروعیت نهاد شورایی در سطح بالایی ارزیابی می شود.

جدول ۳: شاخصه مشروعیت

شاخصه مشروعیت	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
مشارکت شهروندان در انتخابات شورای شهر	۷۸	۸۶,۷	۸۶,۷	۸۶,۷
بدون پاسخ	۱۲	۱۳,۳	۱۳,۳	۱۰۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۴.۸. در زمینه شاخصه اعتماد:

همان طوری که در جدول شماره (۴) مشاهده می شود توجه به نظارت و کنترل شورا بر عملکرد شهرداری، مردمی بودن نهاد شورایی، آشنایی نزدیک شورا با شهروندان و مشکلات آنان و حضور مستقیم اعضای شورا در مناطق شهرداری باعث اعتماد مردم به این نهاد شده است.

جدول ۴: شاخصه اعتماد

شاخصه اعتماد	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
نظارت و کنترل شورا بر عملکرد شهرداری	۳۴	۳۷,۸	۳۷,۸	۳۷,۸
آشنایی نزدیک شورا با شهروندان و مشکلات آنان و حضور مستقیم اعضای شورا در مناطق شهرداری	۴۱	۴۵,۶	۴۵,۶	۹۸,۹
بدون پاسخ	۱۴	۱۵,۶	۱۵,۶	۵۳,۳
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۸. ۵. در زمینه شاخصه انسجام:

با توجه به جدول شماره (۵) به نظر می رسد که ۲۵٪ از پاسخ‌گویان در این تحقیق، نبودن انسجام در بدنه شورا، ۱۸/۸٪ کمک غیرقانونی برخی از اعضای شورای شهر به برخی از افراد، ۱۶/۳٪ سلیقه ای عمل کردن شورا، و همچنین ۱۳/۸٪ دخالت‌های خلاف قانون توسط برخی از اعضای شورای شهر در شهرداری را منجر به کاهش انسجام در این نهاد بیان داشته اند بنابراین عدم انسجام در این نهاد در سطح بالایی ارزیابی می‌شود.

جدول ۵: شاخصه انسجام

شاخصه انسجام	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
بدون پاسخ	۱۴	۱۷,۵	۱۷,۵	۱۷,۵
دخالت های خلاف قانون توسط برخی از اعضای شورای شهر در شهرداری	۱۳	۱۶,۳	۱۶,۳	۳۳,۸
نبودن انسجام در بدنه شورا	۲۰	۲۵	۲۵	۵۸,۸
عدم همکاری بین شورا و شهرداری جهت دستیابی اجماع به تصویب طرح	۲	۲,۵	۲,۵	۶۱,۳

شاخصه انسجام	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
های هادی و جامع شهری				
کمک غیر قانونی برخی از اعضای شورای شهر به برخی از افراد	۱۵	۱۸,۸	۱۸,۸	۸۰
دخالت خلاف قانون برخی از اعضا شورا در عملکرد شهرداری	۱۱	۱۳,۸	۱۳,۸	۹۳,۸
به هیچ یک از معیارهای بالا اشاره نکرده اند	۵	۶,۳	۶,۳	۱۰۰
مجموع	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	

۶.۸. در زمینه شاخصه تخصص:

با توجه به جدول شماره (۶): ۲۷/۵٪ از پاسخ‌گویان در این تحقیق دخالت شورا در امور اجرایی شهرداری، ۲۶/۳٪ عدم تخصص اعضای شورای شهر، ۱۶/۳٪ ضعف کمیسیون‌های تخصصی شورا و ۸/۸٪ اقدامات بدون مطالعه شورا را باعث تاثیر منفی در تخصصی شدن امور شهرداری دانسته‌اند. و از آنجایی که شورا نهادی سیاسی- اجتماعی است به نظر می‌رسد که تشکیل این نهاد باعث غلبه تمایلات سیاسی بر جنبه‌های تخصصی شهرداری شده است.

جدول ۶: شاخصه تخصص

شاخصه خرد جمعی	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
بدون پاسخ Valid	۶	۷,۵	۷,۵	۷,۵
	۵	۶,۳	۶,۳	۱۳,۸
ضعف کمیسیون‌های تخصصی شورا	۱۳	۱۶,۳	۱۶,۳	۳۰
عدم تخصص اعضای شورای شهر	۲۱	۲۶,۳	۲۶,۳	۵۶,۳
اقدامات بدون مطالعه شورا	۷	۸,۸	۸,۸	۶۵

شاخصه خرد جمعی	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
دخالت شورا در امور اجرایی شهرداری	۲۲	۲۷,۵	۲۷,۵	۹۲
آلوده شدن اعضاء شورا به خط رابطه سیاسی باعث اثرات منفی در تخصصی شدن شهرداری	۳	۳,۸	۳,۸	۹۲,۵
ایده و عقاید متفاوت در اعضای شورا باعث اثرات منفی در تخصصی شدن شهرداری	۳	۳,۸	۳,۸	۱۰۰
مجموع	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	

۸.۷. در زمینه شاخصه آگاهی عمومی:

به نظر می‌رسد طبق جدول زیر که پس از تشکیل شورای شهر، با کشانده شدن مسائل شهرداری به مطبوعات و افکار عمومی، تشکیل جلسات شورا با حضور شهروندان و شناخت و آشنایی شهروندان نسبت به اعضای شورای شهر، آگاهی عمومی شهروندان افزایش یافته است.

جدول ۷: شاخصه آگاهی عمومی

شاخصه اعتماد	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
انعکاس مسائل شهرداری به مطبوعات	۳۴	۳۷,۸	۳۷,۸	۳۷,۸
تشکیل جلسات شورا با حضور شهروندان	۳۴	۳۷,۸	۳۷,۸	۷۵,۶
بی جواب	۱۸	۱۴/۴	۱۴/۴	۹۸,۹
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۸.۸. در زمینه شاخصه خرد جمعی:

با توجه به جدول شماره (۸) به نظر می‌رسد که تشکیل شورای شهر با ایجاد

نقش شورای اسلامی شهر در توسعه سیاسی ...

کمیسیون‌های شش‌گانه تخصصی و مرتبط شدن این نهاد با دیگر نهادها و دعوت از صاحب نظران در مسائل ذریبط، برطرف کردن مشکلات مردم با حضور اعضای شورای شهر در مناطق نه‌گانه و همچنین کنترل عملکرد شورا به صورت جمعی شاخصه خرد جمعی افزایش یافته است.

جدول ۸: شاخصه خرد جمعی

شاخصه خرد جمعی	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
بدون پاسخ Valid	۱۱	۱۲,۲	۱۲,۲	۱۲,۲۴۲,۲
کنترل عملکرد شورا به صورت جمعی	۲۷	۳۰	۳۰	۷۳,۳
برطرف کردن مشکلات مردم با حضور اعضای شورای شهر در مناطق نه‌گانه شهرداری	۲۸	۳۱,۱	۳۱,۱	۸۶,۷
خرد جمعی اعضا در تصویب مصوبات	۱۲	۱۳,۳	۱۳,۳	۸۶,۷
پیگیری سریع مصوبات	۷	۷,۸	۷,۸	۹۴,۴
سبک نمودن بدنه دولت و سپردن امور به دست مردم	۱	۱,۱	۱,۱	۹۵,۶
مشارکت اعضای شورا در کمیسیون‌ها	۴	۴,۴	۴,۴	۱۰۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	

۹. ارزیابی فرضیه‌ها

فرضیه اول

۹.۱. به نظر می‌رسد افزایش آگاهی عمومی، افزایش اعتماد مردم به نهادهای اجتماعی - احقاق حقوق توده‌ها و ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی و فرهنگ استقلال باعث توسعه سیاسی شده است. در نتیجه این فرضیه با توجه به شاخصه خرد جمعی، شاخصه اعتماد، شاخصه پاسخ‌گویی، شاخصه آگاهی عمومی و شاخصه مشروعیت

مورد تایید است.

۹.۲. فرضیه دوم

به نظر می رسد کاهش اقتدار شهرداری و غلبه مسائل سیاسی و سلیقه ای بر سایر جنبه تخصصی و غیر تخصصی شدن امور در توسعه سیاسی اثر منفی گذاشته است. در نتیجه این فرضیه با توجه به شاخصه تخصص و شاخصه اقتدار مورد تایید است.

۱۰. بحث و نتیجه گیری

شورای شهر، به عنوان یک نهاد محلی توانسته با توجه به شاخص های اقتدار، مشروعیت، اعتماد، انسجام، تخصص، آگاهی عمومی و مشارکت نقش مهمی در توسعه سیاسی داشته باشد؛ این مقاله که با هدف ذکر شده به این حقیقت رسید که افزایش آگاهی عمومی، افزایش اعتماد مردم به نهادهای اجتماعی - احقاق حقوق توده ها و ترویج فرهنگ پاسخ گویی و فرهنگ استقلال باعث توسعه سیاسی شده است و همچنین کاهش اقتدار شهرداری و غلبه مسائل سیاسی و سلیقه ای بر سایر جنبه تخصصی و غیر تخصصی شدن امور در توسعه سیاسی اثر منفی گذاشته است بر این اساس است که توصیه عملی زیر پیشنهاد می شود:

الف- برای حل مشکل کاهش اقتدار شهرداری موارد ذیل پیشنهاد می شود:

۱. تعامل دوسویه و بیشتر بین شورا و شهرداری از یک طرف و خواست اعضای شورا برابر قانون، بدین معنی که شورای شهر در حد اختیارات خود نسبت به امور شهرداری اظهار نظر نماید(دوری از جزء نگری و سلیقه ای عمل کردن و سیاسی کاری و دخالت در امور اجرایی).

۲. ترتیبی اتخاذ شود که استیضاح شهردار به راحتی توسط شورا امکان پذیر نباشد.

۳. الگو برداری از تجربیات موفق سایر کلان شهرهای جهان، البته شرایط زمانی و مکانی و فرهنگی بایستی لحاظ شود.

ب- برای حل مشکل کاهش انسجام شهرداری موارد ذیل پیشنهاد می شود:

نقش شورای اسلامی شهر در توسعه سیاسی ...

۱. ثبات در مدیریت شهری توسط شورا باعث انسجام بهتر خواهد بود.
۲. ایجاد ساختار مشارکتی بین شورا و شهرداری به عنوان مثال: تشکیل معاونتی در شهرداری به نام معاونت امور شورا و ایجاد کمیته های تخصصی از اعضای شورا و مشاورین شورا و کارشناسان مجرب شهرداری برای بررسی مصوبات شورا قبل از تصویب نهایی.
۳. استفاده از نمایندگان مجرب و کارشناس دیگر صنوف در شورا به شکلی که حق رای داشته باشد.

ج- برای حل عدم تخصص امور شهرداری موارد ذیل پیشنهاد می شود:

۱. انتخاب اعضای شورا بر اساس لیست واحد که ارائه دهندگان لیست نامزدها تخصص های لازم را لحاظ نموده باشند.
۲. آموزش اعضای شورا توسط متخصصین وزارت کشور و استفاده از تجربیات شوراهای گذشته،
۳. بازنگری در قانون شوراها به شکلی که بتوان تعداد اعضای شورا را افزایش داد و انتخابات را طوری برگزار نمود که همیشه در ترکیب شورا از اعضای قدیم وجود داشته باشد.
۴. داشتن برنامه های کوتاه مدت ، میان مدت و داراز مدت مصوب، توسط شورا پس از بررسی های کارشناسانه و دقیق با پیش بینی ساز و کارهای لازم آن به طوری که منافی حق و حقوق شورای بعد نباشد.
۵. تشکیل مدیریت واحد شهری با اداره نهاد شورا یا نهاد شهرداری، با توجه به شاخصه های فوق امور شهرداری تخصصی خواهد شد.

د- توصیه برای محققین آتی موارد ذیل پیشنهاد می شود:

۱. بررسی نقش شهروندان در انتخاب اعضای شورای شهر و بالا بردن آگاهی عمومی شهروندان برای تشکیل شورای منسجم ، مقتدر ، متخصص و ...
۲. بررسی میزان آگاهی شهروندان از اختیارات و وظایف شورا

۳. بررسی میزان آگاهی شهروندان در ارتباط با نهادهای مدیریت شهری
۴. بررسی نقش شهروندان در توسعه شهر (فضای سبز و حفظ باغات شیراز)
۵. بررسی شناخت جایگاه شورا در فرایند توسعه اجتماعی.
۶. بررسی نقش یاوران شورا در مدیریت شهری
۷. بررسی عوامل موثر در اقتدار شهرداری
۸. بررسی عوامل موثر در شناخت و بالا بردن جایگاه شهرداری

منابع

- قالیباف، محمدباقر. (۱۳۸۶). *حکومت های محلی یا استراتژی توزیع فضایی قدرت سیاسی در ایران*. تهران: انتشارات امیر کبیر.
- سیف الدینی، فرانک. (۱۳۸۰). *شوراهای شهر در ایران: مشربی نو در بررسی مشارکت شهروندان*. مطالعه موردی از شورای شهر شیراز.
- ازکیا، مصطفی؛ ایمانی جاجرمی، حسین. (۱۳۸۴). *بررسی جامعه شناختی عوامل کارایی شوراهای اسلامی شهر*. نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۶.
- کشاورزی، حشمت. (۱۳۸۸). *ارزش یابی نقش شورای اسلامی شهری در نظام اجرایی کشور (مطالعه موردی شورای اسلامی شهر شیراز)*. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- طاهری، ابوالقاسم. (۱۳۷۵). *حکومت های محلی و عدم تمرکز*. چاپ سوم، تهران: نشر قومس.
- علوی تبار، علیرضا. (۱۳۷۸). *تدوین الگوی مشارکت شهروندان در امور شهرها*. تهران: انتشارات سازمان شهرداری های کشور.
- امامی، کاووس. (۱۳۷۸). *پژوهش در علوم سیاسی*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.